

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૧૬] ૩ એસ.સી.આર. ૨૧૩

મહેશ્વર પેરી અને અન્ય

વિરુદ્ધ

હાઈકોર્ટ ઓફ જ્યુડિકેયર એટ અલાહાબાદ ધ્રુ રજિસ્ટ્રાર જનરલ

(ફોજદારી અપીલ નંબર ૫૪૯/ ૨૦૧૬)

૩૦ જૂન ૨૦૧૬

[કુરિયન જોસેફ અને રોહિન્ટન ફલી નરિમન, ન્યાયમૂર્તીશ્રી]

અદાલતોનો તિરસ્કાર અધિનિયમ, ૧૯૭૧ કલમ ૨૦ સ્વયં-પ્રેરિત તિરસ્કારની કાર્યવાહીની શરૂઆત - મર્યાદાનો સમયગાળો - એક મેગેઝિનમાં ત્રીજા અપીલકર્તા દ્વારા લખાયેલ લેખનું પ્રકાશન જેમાં કથિત રીતે કેસમાં સંડોવાયેલા ન્યાયાધીશોના નામોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો - હાઈકોર્ટ સમક્ષ વકીલ

દ્વારા પોતાની મેળે તિરસ્કારની કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટેની અરજી કારણ કે લેખે ઉચ્ચ ન્યાયતંત્રનું અપમાન કર્યું હતું – અરજી સિંગલ જજ અને ત્યારબાદ ચીફ જસ્ટિસ સમક્ષ મૂકવામાં આવી – ચાર વર્ષ પછી હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ મામલો સૂચિબદ્ધ થયો – હાઈકોર્ટે સ્વયં-પ્રેરિત કાર્યવાહી શરૂ કરી, અને અરજદારનું નામ કોઝ લિસ્ટમાં દર્શાવવાનું ન હતું – અપીલ પર, ઠરાવવામાં આવ્યું: ૨૦૦૮ માં લેખ પ્રકાશિત થયો હોવાથી અને હાઈકોર્ટે માત્ર ૨૦૧૫ માં જ સ્વયં-પ્રેરિત કાર્યવાહી શરૂ કરી હોવાથી, તે એક વર્ષની મર્યાદાથી બાધિત છે – કલમ ૧૫ હેઠળની કાર્યવાહી હાઈકોર્ટ દ્વારા સ્વયં-પ્રેરિત શરૂ કરવામાં આવી હતી – એવું કહેવામાં આવ્યું હતું કે અરજદારનું નામ કોઝ લિસ્ટમાં દર્શાવવાનું નથી – દેખીતી રીતે, તે માત્ર સ્વયં-પ્રેરિત હોઈ શકે છે કારણ કે વકીલો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી, એડવોકેટ જનરલની લેખિત સંમતિ વિનાની છે – કલમ ૧૫ હેઠળ કલ્પના કરાયેલ એડવોકેટ જનરલ દ્વારા કરવામાં આવતી અરજી સિવાયની એકમાત્ર અરજી એડવોકેટ જનરલની લેખિત સંમતિથી કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવેલ પ્રસ્તાવ છે – ભારતનું બંધારણ – અનુચ્છેદો ૧૨૮ અને ૨૧૫.

અપીલ મંજૂર કરતા, કોર્ટે

ઠેરવ્યું: ૧.૧ હાઈકોર્ટના તાબાની અદાલતનો ફોજદારી તિરસ્કાર ક્યાં તો સ્વયં-પ્રેરિત અથવા એડવોકેટ જનરલ દ્વારા કરાયેલા પ્રસ્તાવ પર શરૂ કરી શકાય છે. તાબાની અદાલત દ્વારા તેને કરવામાં આવેલ સંદર્ભ પર સ્વયં-પ્રેરિત કાર્યવાહી

શરૂ કરવામાં આવે છે. તાબાની અદાલત દ્વારા સંદર્ભ કરવામાં સામેલ પ્રક્રિયાને ધ્યાનમાં રાખીને, પક્ષવ શેઠ કેસમાં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે સંદર્ભ એ તિરસ્કાર માટેની કાર્યવાહી શરૂ કરવાની પ્રક્રિયાનું પ્રારંભિક બિંદુ છે. જ્યાં સુધી અદાલતે સ્વયં-પ્રેરિત કાર્યવાહી ન કરવી હોય, ત્યાં સુધી અદાલતોનો તિરસ્કાર અધિનિયમ, ૧૯૭૧ હેઠળની કાર્યવાહી સામાન્ય રીતે કરવામાં આવેલા તિરસ્કાર તરફ અદાલતનું ધ્યાન દોરતી અરજી દાખલ કરવાથી શરૂ થશે. અરજી એ અદાલતોનો તિરસ્કાર અધિનિયમ, ૧૯૭૧ ની કલમ ૧૫ હેઠળ પ્રદાન કરેલ પ્રસ્તાવ છે. એડવોકેટ જનરલ સિવાયની કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા આવો પ્રસ્તાવ, માત્ર એડવોકેટ જનરલની લેખિત સંમતિથી જ કરી શકાય છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, એડવોકેટ જનરલની સંમતિ વિના વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવેલી અન્ય કોઈ અરજી, કાયદાની નજરમાં અરજી નથી. [પેરા ૧૪] [૨૧૮- સી-એચ; ૨૧૯-એ-સી]

૧.૨ હાઈકોર્ટ તેના મનમાં સ્પષ્ટ છે કે અધિનિયમની કલમ ૧૫ હેઠળની કાર્યવાહી હાઈકોર્ટ દ્વારા સ્વયં-પ્રેરિત શરૂ કરવામાં આવી છે. આક્ષેપિત આદેશમાં તેને સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ કરવા માટે, એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે અરજદારનું નામ કોઝ લિસ્ટમાં દર્શાવવાનું નથી. દેખીતી રીતે, તે માત્ર સ્વયં-પ્રેરિત હોઈ શકે છે કારણ કે વકીલો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી, અને જેનો આક્ષેપિત આદેશમાં સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે, તે એડવોકેટ જનરલની લેખિત સંમતિ

વિનાની છે. અધિનિયમની કલમ ૧૫ હેઠળ કલ્પના કરાયેલ એડવોકેટ જનરલ દ્વારા કરવામાં આવતી અરજી સિવાયની એકમાત્ર અરજી એડવોકેટ જનરલની લેખિત સંમતિથી કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવેલ પ્રસ્તાવ છે. એક એવું અધિકારક્ષેત્ર હોવાને કારણે, જેનો ઉપયોગ કરવામાં આવે ત્યારે ગંભીર પરિણામોથી ભરપૂર હોય છે, સંસદે આવા રક્ષણાત્મક ઉપાયો પ્રદાન કરવાનું વ્યાજબી રીતે યોગ્ય માન્યું છે. આમ, આક્ષેપિત લેખ તારીખ ૧૦.૧૧.૨૦૦૮ ના રોજ પ્રકાશિત થયો હોવાથી અને હાઈકોર્ટે માત્ર ૨૮.૦૪.૨૦૧૫ ના રોજ સ્વયં-પ્રેરિત કાર્યવાહી શરૂ કરી હોવાથી, તે અધિનિયમ હેઠળ નિર્ધારિત એક વર્ષની મર્યાદાથી બાધિત છે. [પેરા ૧૬] [૨૧૯- G-એચ; ૨૨૦-એ]

પદ્મવ શેઠ વિરુદ્ધ કસ્ટોડિયન અને અન્ય (૨૦૦૧) ૭ એસસીસી પૃષ્ઠ: ૨૦૦૧ (૧) સપ્લી એસ.સી.આર ૩૮૭ – સંદર્ભિત.

કેસ લો સંદર્ભ

૨૦૦૧ (૧) સપ્લી એસ.સી.આર ૩૮૭	સંદર્ભિત	પેરા ૧૪
--------------------------------	----------	---------

ફોજદારી અપીલ અધિકારક્ષેત્ર: ફોજદારી અપીલ નંબર ૫૪૯ વર્ષ ૨૦૧૬.

અલાહાબાદ ખાતે જ્યુડિકેયરની હાઈકોર્ટના તારીખ ૨૮.૦૪.૨૦૧૫ ના ચુકાદા અને આદેશ પરથી તિરસ્કાર અરજી (ફોજદારી) નંબર ૨૧ વર્ષ ૨૦૦૮ માં.

એ. જે. ભંભવાણી, વરિષ્ઠ વકીલ, સુશ્રી સુમિતા હજારિકા, અપીલકર્તાઓ તરફથી વકીલ.

સની ચૌધરી, પ્રતિવાદી તરફથી વકીલ.

કોર્ટનો ચુકાદો આ મુજબ આપવામાં આવ્યો હતો કુરિયન, ન્યાયમૂર્તીશ્રી

૧. રજા મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૨. તિરસ્કારની કાર્યવાહીની સ્વયં-પ્રેરિત શરૂઆત માટે મર્યાદાનો સમયગાળો શું છે, તે આ કેસમાં વિચારણા માટેનો ટૂંકો પ્રશ્ન છે.

૩. આઉટલુક મેગેઝિને, તેની ૧૦.૧૧.૨૦૦૮ ની આવૃત્તિમાં, ત્રીજા અપીલકર્તા દ્વારા લખાયેલ એક લેખ પ્રકાશિત કર્યો, જે મુખ્યત્વે કુખ્યાત પ્રોવિડન્ટ ફંડ

કૌભાંડ સાથે વ્યવહાર કરે છે. આ કેસમાં કથિત રીતે સંડોવાયેલા ન્યાયાધીશોના નામો પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યા હતા.

જ. ૧૮.૧૧.૨૦૦૮ ના રોજ, અલાહાબાદ હાઈકોર્ટમાં પ્રેક્ટિસ કરતા વકીલો શ્રી મનોજ કુમાર શ્રીવાસ્તવ અને શ્રી વીર સિંહે નીચેની પ્રાર્થના સાથે પ્રકીર્ણ અરજી નંબર ૨૧ વર્ષ ૨૦૦૮ દાખલ કરી:

"તેથી, અત્યંત આદરપૂર્વક પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે કે આ નામદાર કોર્ટ કૃપા કરીને ઉપરોક્ત સામાવાળાઓ વિરુદ્ધ પોતાની મેળે ફોજદારી તિરસ્કારની કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે આગળ વધે અને તેમને ભારતનાં બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૧૫ હેઠળ તે મુજબ સજા કરવામાં આવે અથવા આ નામદાર કોર્ટ જે પણ યોગ્ય અને વ્યાજબી માને તેવો અન્ય કોઈ આદેશ પસાર કરે."

પ. તેમના મતે, લેખે "ઉચ્ચ ન્યાયતંત્રનું મોટું અપમાન કર્યું છે. ટિપ્પણીઓ અપમાનજનક છે અને ઉચ્ચ ન્યાયતંત્રની સત્તાને નીચી પાડી છે." પ્રતિવાદી/અલાહાબાદ હાઈકોર્ટ તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ રજૂઆત કરે છે કે અરજી હાઈકોર્ટના સિંગલ જજ સમક્ષ અને ત્યારબાદ ચીફ જસ્ટિસ સમક્ષ

મૂકવામાં આવી હતી. એવું જણાય છે કે, લગભગ ચાર વર્ષ સુધી આ મામલે કંઈ થયું ન હતું જ્યાં સુધી તેને હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેંચ સમક્ષ સૂચિબદ્ધ કરવામાં ન આવ્યો, જે તારીખ ૨૮.૦૪.૨૦૧૫ ના આક્ષેપિત આદેશ તરફ દોરી ગયો. આક્ષેપિત આદેશમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે:

"... ઉપર જણાવ્યા મુજબ પેજ ૫૬, ૫૭, ૫૮, ૫૯ પર તારીખ ૧૦.૧૧.૨૦૦૮ નું પ્રકાશન ઉચ્ચ ન્યાયતંત્રનું મોટું અપમાન કરે છે. ટિપ્પણીઓ અપમાનજનક છે અને ઉચ્ચ ન્યાયતંત્રની સત્તાને નીચી પાડે છે. તેથી, આ કોર્ટ દ્વારા 'સ્વયં-પ્રેરિત' કાર્યવાહી કરવા માટેનો આ એક યોગ્ય કેસ છે. તે મુજબ, અમે સ્વયં-પ્રેરિત કાર્યવાહી કરીએ છીએ. તેથી અરજદારનું નામ કોઠા લિસ્ટમાં દર્શાવવાનું નથી."

XXX XXX XXX XXX

"અપમાનના કરનાર સામાવાળા નંબર ૨, ૩, ૪, એટલે કે, શ્રી મહેશ્વર પેરી, શ્રી બિસ્વદીપ મોઈત્રા, સુશ્રી ચંદ્રાણી બેનર્જીને ચીફ જ્યુડિશિયલ મેજિસ્ટ્રેટ ગાઝિયાબાદ મારફતે નોટિસ જારી કરવામાં આવે કે શા માટે આ કોર્ટનો તિરસ્કાર કરવા બદલ તેમની સામે ચાર્જ ઘડવામાં ન આવે અને તેમને કાયદા મુજબ સજા કેમ ન કરવામાં આવે. તેઓ આગામી તારીખે રૂબરૂ પણ હાજર રહેશે."

૬. નારાજ થઈને, અપીલકર્તાઓ આ કોર્ટ સમક્ષ છે.

૭. કારણ કે અમે મર્યાદા અંગેની કાનૂની દલીલ સાથે વ્યવહાર કરવાનો પ્રસ્તાવ મૂકીએ છીએ, અમારા માટે એ પ્રશ્નમાં જવું જરૂરી નથી કે શું લેખ વાસ્તવમાં તિરસ્કારની રચના કરે છે.

૮. અપીલકર્તાઓ તરફથી વિદ્વાન વકીલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ મુખ્ય દલીલ એ છે કે હાઈકોર્ટે કથિત તિરસ્કારના ચાર વર્ષ પછી જ કાર્યવાહી શરૂ કરી હોવાથી, સમગ્ર કાર્યવાહી અદાલતોનો તિરસ્કાર અધિનિયમ, ૧૯૭૧ (જે હવેથી 'અધિનિયમ' તરીકે ઓળખાય છે) ની કલમ ૨૦ દ્વારા બાધિત છે, જેણે તિરસ્કારની કોઈપણ કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે એક વર્ષની મર્યાદાનો સમયગાળો નિર્ધારિત કર્યો છે, પછી ભલે તે સ્વયં-પ્રેરિત હોય કે અન્યથા. અધિનિયમની કલમ ૨૦ નીચે મુજબ વાંચે છે:

"૨૦. તિરસ્કાર માટેની કાર્યવાહી માટે મર્યાદા.—કોઈપણ અદાલત, તિરસ્કાર કરવામાં આવ્યો હોવાનો આક્ષેપ છે તે તારીખથી એક વર્ષનો સમયગાળો પૂરો થયા પછી, પોતાની મેળે કે અન્યથા, તિરસ્કારની કોઈપણ કાર્યવાહી શરૂ કરશે નહીં."

૯. હાઈકોર્ટ તરફથી હાજર રહેલા વિજ્ઞાન વકીલ, જોકે, દલીલ કરે છે કે ભારતનાં બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૧૫ હેઠળ હાઈકોર્ટ દ્વારા શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહી હોવાથી અને તિરસ્કારની શરૂઆતનું મૂળ શ્રી મનોજ કુમાર શ્રીવાસ્તવ અને શ્રી વીર સિંહ, વકીલો દ્વારા દાખલ કરાયેલ તારીખ ૧૮.૧૧.૨૦૦૮ ની અરજી હોવાથી, અને કારણ કે હાઈકોર્ટે એક વર્ષની અંદર અરજી પર વિચાર કર્યો હતો અને નોટિસ જારી કરીને કાર્યવાહી કરી હતી, જોકે છ વર્ષ પછી, તે સમય મર્યાદામાં છે.

૧૦. અમારું ધ્યાન પદ્મવ શેઠ વિરુદ્ધ કસ્ટોડિયન અને અન્યના કેસમાં આ કોર્ટની ત્રણ જજની બેંચના નિર્ણય અને ખાસ કરીને ફકરા-૩૯ અને ૪૦ તરફ દોરવામાં આવ્યું છે. ફકરા ૩૯ અને ૪૦ નીચે મુજબ વાંચે છે:

"૩૯. તાબાની અદાલતના ફોજદારી તિરસ્કારના કિસ્સામાં, હાઈકોર્ટ તાબાની અદાલત દ્વારા તેને કરવામાં આવેલ સંદર્ભ પર અથવા એડવોકેટ-જનરલ અથવા કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના કિસ્સામાં કેન્દ્ર સરકારના કાયદા અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવેલ પ્રસ્તાવ પર કાર્યવાહી કરી શકે છે. આ સંદર્ભ અથવા પ્રસ્તાવ સંભવિત રીતે કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા અરજી દાખલ કરવાથી શરૂ થઈ શકે છે કે જેના પર તાબાની અદાલત અથવા એડવોકેટ-જનરલ જો સંતુષ્ટ હોય તો આ મામલો હાઈકોર્ટને મોકલી શકે છે. સિવિલ તિરસ્કાર માટેની કાર્યવાહી સામાન્ય રીતે પીડિત વ્યક્તિ દ્વારા કોઈપણ ચુકાદા, હુકમનામું, આદેશ વગેરેના ઇશદાપૂર્વકના અનાદરને

અદાલતના ધ્યાન પર લાવવાથી શરૂ થાય છે, જે ગુનો કરવા સમાન હોઈ શકે છે. તે વતી અરજી દાખલ કરનાર વ્યક્તિ દ્વારા જ અદાલતનું ધ્યાન આવો તિરસ્કાર કરવામાં આવી રહ્યો છે તે તરફ દોરવામાં આવે છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, જ્યાં સુધી અદાલતે સ્વયં-પ્રેરિત કાર્યવાહી ન કરવી હોય, ત્યાં સુધી અદાલતોનો તિરસ્કાર અધિનિયમ, ૧૯૭૧ હેઠળની કાર્યવાહી સામાન્ય રીતે કરવામાં આવેલા તિરસ્કાર તરફ અદાલતનું ધ્યાન દોરતી અરજી દાખલ કરવાથી શરૂ થશે. જ્યારે ન્યાયિક પ્રક્રિયામાં અદાલત સમક્ષ અરજી દાખલ કરવાની અથવા કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા એડવોકેટ-જનરલ અથવા કાયદા અધિકારી પાસેથી સંમતિ માંગવાની આવશ્યકતા હોય, ત્યારે તે તાર્કિક રીતે અનુસરવું જોઈએ કે તિરસ્કાર માટેની કાર્યવાહી ત્યારે શરૂ થાય છે જ્યારે અરજીઓ કરવામાં આવે છે.

૪૦. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, કલમ ૧૫ હેઠળ ફોજદારી તિરસ્કારની નોંધ લેવા માટે નિર્ધારિત કાર્યવાહીની શરૂઆત તિરસ્કાર માટેની કાર્યવાહી શરૂ કરવી અને તેના પર ઈનકાર અથવા નોટિસ જારી કરવા અથવા ત્યારપછી સજાની અનુગામી કાર્યવાહી એ આવી શરૂઆતને અનુસરતા અથવા ત્યારબાદના પગલાં જ છે. એ જ રીતે, સિવિલ તિરસ્કારના કિસ્સામાં, અદાલતોનો તિરસ્કાર અધિનિયમ, ૧૯૭૧ હેઠળ આગળના પગલાં ભરવા માટે અદાલતનું ધ્યાન દોરતી અરજી દાખલ કરવી જરૂરી છે."

૧૧. અમને ડર છે કે અપીલકર્તાઓ તરફથી વિદ્વાન વકીલ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલી દલીલોની કદર કરી શકાતી નથી. પછી ભલે તે સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા ભારતનાં બંધારણના અનુચ્છેદ ૧૨૯ હેઠળ અથવા હાઈકોર્ટ દ્વારા ભારતનાં બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૧૫ હેઠળ તિરસ્કાર માટે શરૂ કરાયેલી કાર્યવાહી હોય, હવે તે સ્થાપિત કાયદો છે કે પ્રોસિક્યુશનની પ્રક્રિયા અધિનિયમ સાથે સુસંગત હોવી જોઈએ, જેવું કે પલ્લવ શેઠ કેસ (ઉપર) માં આ કોર્ટ દ્વારા ઠરાવવામાં આવ્યું છે.

૧૨. અને આમ, વિવાદ માત્ર મર્યાદાના પ્રશ્ન પર આવી જાય છે.

૧૩. અધિનિયમ હેઠળ, તિરસ્કાર માટેની કાર્યવાહી માત્ર બે અદાલતો દ્વારા કરવામાં આવે છે, કાં તો સુપ્રીમ કોર્ટ અથવા હાઈકોર્ટ દ્વારા. પ્રક્રિયા અધિનિયમની કલમ ૧૫ હેઠળ નિર્ધારિત કરવામાં આવી છે, જે નીચે મુજબ વાંચે છે:

"૧૫. અન્ય કેસોમાં ફોજદારી તિરસ્કારની નોંધ (સીogniz એ n સીe).

(૧) ફોજદારી તિરસ્કારના કિસ્સામાં, કલમ ૧૪ માં ઉલ્લેખિત તિરસ્કાર સિવાય, સુપ્રીમ કોર્ટ અથવા હાઈકોર્ટ પોતાની મેળે અથવા નીચેના દ્વારા કરાયેલ પ્રસ્તાવ પર કાર્યવાહી કરી શકે છે—

(એ) એડવોકેટ-જનરલ, અથવા

(b) અન્ય કોઈ વ્યક્તિ, એડવોકેટ-જનરલની લેખિત સંમતિથી, અથવા

(સી) દિલ્હીના કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ માટે હાઈકોર્ટના સંબંધમાં, આવા કાયદા અધિકારી જે કેન્દ્ર સરકાર સત્તાવાર ગેઝેટમાં જાહેરનામા દ્વારા, આ વતી નિર્દિષ્ટ કરી શકે છે, અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ, આવા કાયદા અધિકારીની લેખિત સંમતિથી.

(૨) તાબાની અદાલતના કોઈપણ ફોજદારી તિરસ્કારના કિસ્સામાં, હાઈકોર્ટ તાબાની અદાલત દ્વારા તેને કરવામાં આવેલ સંદર્ભ પર અથવા એડવોકેટ-જનરલ દ્વારા કરવામાં આવેલ પ્રસ્તાવ પર અથવા, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશના સંબંધમાં, આવા કાયદા અધિકારી દ્વારા જે કેન્દ્ર સરકાર સત્તાવાર ગેઝેટમાં જાહેરનામા દ્વારા, આ વતી નિર્દિષ્ટ કરી શકે છે, તેના પર કાર્યવાહી કરી શકે છે.

(૩) આ કલમ હેઠળ કરવામાં આવેલ દરેક પ્રસ્તાવ અથવા સંદર્ભ તે તિરસ્કારનો ઉલ્લેખ કરશે કે જેના માટે આરોપી વ્યક્તિ દોષી હોવાનો આક્ષેપ છે.

સમજૂતી. આ કલમમાં, "એડવોકેટ-જનરલ" શબ્દનો અર્થ થાય છે—

(એ) સુપ્રીમ કોર્ટના સંબંધમાં, એટર્ની-જનરલ અથવા સોલિસિટર-જનરલ;

(b) હાઈકોર્ટના સંબંધમાં, રાજ્યના એડવોકેટ-જનરલ અથવા કોઈપણ રાજ્યો કે જેના માટે હાઈકોર્ટની સ્થાપના કરવામાં આવી છે;

(સી) જ્યુડિશિયલ કમિશનરની અદાલતના સંબંધમાં, આવા કાયદા અધિકારી જે કેન્દ્ર સરકાર સત્તાવાર ગેઝેટમાં જાહેરનામા દ્વારા, આ વતી નિર્દિષ્ટ કરી શકે છે."

૧૪. હાઈકોર્ટના તાબાની અદાલતનો ફોજદારી તિરસ્કાર ક્યાં તો સ્વયં-પ્રેરિત અથવા એડવોકેટ જનરલ દ્વારા કરાયેલા પ્રસ્તાવ પર શરૂ કરી શકાય છે. તાબાની અદાલત દ્વારા તેને કરવામાં આવેલ સંદર્ભ પર સ્વયં-પ્રેરિત કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવે છે. તાબાની અદાલત દ્વારા સંદર્ભ કરવામાં સામેલ પ્રક્રિયાને ધ્યાનમાં રાખીને, પદ્મવ શેઠ કેસ (ઉપર) માં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે સંદર્ભ એ તિરસ્કાર માટેની કાર્યવાહી શરૂ કરવાની પ્રક્રિયાનું પ્રારંભિક બિંદુ છે. એટલા માટે જ ફકરા-૩૯ માં, જે અમે ઉપર ટાંક્યો છે, તે સ્પષ્ટપણે ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે "જ્યાં સુધી અદાલતે સ્વયં-પ્રેરિત કાર્યવાહી ન કરવી હોય, ત્યાં સુધી અદાલતોનો તિરસ્કાર અધિનિયમ, ૧૯૭૧ હેઠળની કાર્યવાહી સામાન્ય રીતે કરવામાં આવેલા તિરસ્કાર તરફ અદાલતનું ધ્યાન દોરતી અરજી દાખલ કરવાથી શરૂ થશે." અરજી એ અદાલતોનો તિરસ્કાર અધિનિયમ, ૧૯૭૧ ની કલમ ૧૫ હેઠળ પ્રદાન કરેલ પ્રસ્તાવ છે. એડવોકેટ જનરલ સિવાયની કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા આવો પ્રસ્તાવ, માત્ર એડવોકેટ જનરલની લેખિત સંમતિથી જ કરી

શકાય છે. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, એડવોકેટ જનરલની સંમતિ વિના વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવેલી અન્ય કોઈ અરજી, કાયદાની નજરમાં અરજી નથી."

૧૫. આ પાસાની સંક્ષિપ્તમાં ચર્ચા કરવામાં આવી છે અને પદ્મવ શેઠ કેસ (ઉપર) ના ફરરા-જજ માં સૂક્ષ્મ રીતે અલગ પાડવામાં આવી છે. ફરરા-જજ ને ટાંકવા માટે:

"જજ. તિરસ્કાર માટેની કાર્યવાહી ને શ્રેણીઓમાં વિભાજિત છે, એટલે કે, જે અદાલત દ્વારા સ્વયં-પ્રેરિત શરૂ કરવામાં આવે છે અને જે અદાલતની પોતાની ગતિ સિવાય અન્યથા સ્થાપિત કરવામાં આવે છે. દરેક કિસ્સામાં શરૂઆતની પદ્ધતિ આવશ્યકપણે અલગ હશે. જ્યારે સ્વયં-પ્રેરિત કાર્યવાહીના કિસ્સામાં, તે અદાલતે પોતે જ નોટિસ જારી કરીને શરૂ કરવી જોઈએ, અન્ય કિસ્સાઓમાં શરૂઆત માત્ર પક્ષકાર દ્વારા અરજી દાખલ કરીને થઈ શકે છે. તેથી, અમારા મતે, કલમ ૨૦ પર જે યોગ્ય અર્થઘટન મૂકવું જોઈએ તે એ છે કે તિરસ્કાર કરવામાં આવ્યો હોવાનો આક્ષેપ છે તે તારીખથી એક વર્ષના સમયગાળાની અંદર, કાં તો અરજી દાખલ કરીને અથવા અદાલતે સ્વયં-પ્રેરિત નોટિસ જારી કરીને કાર્યવાહી શરૂ કરવી જોઈએ."

૧૬. આ કેસની હકીકત પર આવતા, હાઈકોર્ટ તેના મનમાં સ્પષ્ટ છે કે અધિનિયમની કલમ ૧૫ હેઠળની કાર્યવાહી હાઈકોર્ટ દ્વારા સ્વયં-પ્રેરિત શરૂ કરવામાં આવી છે. આક્ષેપિત આદેશમાં તેને સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ કરવા માટે, એવું કહેવામાં આવ્યું છે કે અરજદારનું નામ કોઝ લિસ્ટમાં દર્શાવવાનું નથી. દેખીતી રીતે, તે માત્ર સ્વયં-પ્રેરિત હોઈ શકે છે કારણ કે વકીલો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી, અને જેનો આક્ષેપિત આદેશમાં સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે, તે એડવોકેટ જનરલની લેખિત સંમતિ વિનાની છે. અધિનિયમની કલમ ૧૫ હેઠળ કલ્પના કરાયેલ એડવોકેટ જનરલ દ્વારા કરવામાં આવતી અરજી સિવાયની એકમાત્ર અરજી એડવોકેટ જનરલની લેખિત સંમતિથી કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા કરવામાં આવેલ પ્રસ્તાવ છે. એક એવું અધિકારક્ષેત્ર હોવાને કારણે, જેનો ઉપયોગ કરવામાં આવે ત્યારે ગંભીર પરિણામોથી ભરપૂર હોય છે, સંસદે આવા રક્ષણાત્મક ઉપાયો પ્રદાન કરવાનું વ્યાજબી રીતે યોગ્ય માન્યું છે. આમ, આક્ષેપિત લેખ તારીખ ૧૦.૧૧.૨૦૦૮ ના રોજ પ્રકાશિત થયો હોવાથી અને હાઈકોર્ટે માત્ર ૨૮.૦૪.૨૦૧૫ ના રોજ સ્વયં-પ્રેરિત કાર્યવાહી શરૂ કરી હોવાથી, તે અધિનિયમ હેઠળ નિર્ધારિત એક વર્ષની મર્યાદાથી બાધિત છે.

૧૭. આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, લેખની સામગ્રી ફોજદારી તિરસ્કારની રચના કરશે કે નહીં તે ગુણદોષ પરની રજૂઆતો સાથે વ્યવહાર કરવો અમારા માટે બિનજરૂરી બની ગયું છે.

૧૮. તે મુજબ, અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે અને આક્ષેપિત આદેશ બાજુ પર રાખવામાં આવે છે.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવી.

નિધિ જૈન

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.